

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/1. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrletno Din 7.

Naša „koncentracija“.

Dr. Leopold Lénard, Beograd.

Program stranke je izražen na kratko v njenem nazivu. Naša stranka je narodna in radikalna.

Besedo »narodnost« pa ne razumemo v onem smislu, kakor se je med Slovenci razumevala pred vojno — marveč predvsem v jezikovnem pomenu: boj za jezik, uradovanje, šolo, napise itd. Vслед onega tesnega pojmovanja narodnosti smo imeli pred vojno marsikje občutne neuspehe. Slovenski proletarec na Koroškem ni mogel razumeti, zakaj bi se boril za neki slovenski napis, ali za slovensko šolo, če mu je pa nemška šola dajala mnogo večje koristi. Ako bi bili šli med ljudstvo z revolucionarnim radikalnim geslom: boj za politično in za socialno svobodo, bi bili dosegli veliko več. Sedaj pa ono staro pojmovanje narodnosti sploh nima nobenega smisla več. Beseda »narod« vključuje za nas dva pojma: država in ljudstvo. Država je organizirano ljudstvo. Država ni neka sila, ki je poleg ljudstva in nad ljudstvom, država je organizirana sila ljudstva samega. Mi smo za državo, ker hočemo, da naš narod živi, napreduje in se razvija. Mi smo za narodno državo, v kateri narod ni samo objekt, ampak tudi subjekt, ni samo predmet vladanja, ampak formalni princip države.

Narod je ljudstvo! Srbi v svojem jeziku sploh nimajo dveh izrazov: »narod in ljudstvo. Oni poznajo samo »narod«, kajti ljudstvo in narod je za nje eno in isto. Če rečemo, da smo narodna stranka, ne razumemo tega izraza v smislu naših nekdanjih narodnjakov, nego ga razumemo v širokem pomenu, kakor se rabi med Srbi: stranka ljudstva, stranka širokih slojev, ki so formalni princip države.

Naša koncentracija bi se torej morala izvršiti na temelju narodnosti, to je zbrati vse one elemente, ki stoje na tako pojmovanem narodnem stališču: ljudstvo je država in ljudstvo je narod. Ker sta pojma ljudstvo in država eno in isto, je nasprotnik ljudstva vsakdo, kdor ruši temelje države.

Naša stranka ni srbska plemenska stranka. To očitanje je treba odkloniti enkrat za vselej. Kdor to trdi, ali čisto nič ne pozna Narodne radikalne stranke, ali pa brezvestno laže: Stranka, ki je tako široko narodna, ne more biti samo za eno plemo, ker

Srbi še niso narod. Narod je celotno ljudstvo. Radikalna ideja je mednarodna, radikalne stranke obstoje pri mnogih narodih, pri drugih narodih pa obstoje pod drugimi imeni politične stranke, katere imajo soroden program. Po svojem splošnem programu je naša stranka internacionalna, v kolikor je organizirana v naši kraljevini, je po svojem programu, svojih načelih, duhu in delovanju stranka za celo državo in za celotno ljudstvo. Pristaš stranke je lahko celo Turek, Nemec in Arnaut, ne da bi se radi tega moral odreči svoje rase. Srbska je naša stranka samo v toliko, ker se je najprvo razvijala med Srbi in ker šteje še sedaj največ pristašev med Srbi. Pod avstrijsko vlado je bila med Slovenci stranka z narodno-radikalnim programom nemogoča in kdor je imel take ideje, se je moral z njimi skrivati. Radi tega se je mogla širiti samo med Srbi, a še tam z velikimi težavami in z boji. Toda po svojem programu in duhu ni bila nikdar srbska plemenska stranka. Njen program je od prvih začetkov obsegal vse zemlje, na katerih prebivajo južni Slovenci. Narodnim radikalcem reči, da so srbska plemenska stranka, je ravno tako nemumno, kakor če bi kdo krščanskim socialcem rekel, da so dunajska plemenska stranka.

Narodno-radikalna stranka po svojem bistvu ni monarhistična stranka. Njenemu duhu bi bila morda bližja republikanska oblika vladavine. Toda to zanjo ni bistveno. Bistveno je, da odloča ljudstvo suvereno nad svojo usodo in to je popolnoma mogoče tudi v monarhiji. Ko se je pred 50. leti začela v Srbiji razvijati radikalna stranka, se je v svojih programatičnih izjavah skrbno izogibala, da se izreče za eno ali za drugo obliko vladavine, toda molče je priznala monarhijo, kot faktično obstoječo obliko, ter je bila pripravljena, da sodeluje z Obrenoviči, ki so takrat vladali v Srbiji. Ako bi kralj Milan ne bil začel borbe z radikalno stranko, katero je hotel na vsak način »pregaziti«, stranka bi ne bila zoper Obrenoviče. Ko je dal kralj Milan zapreti in na smrt obsoditi člane glavnega odbora Narodne radikalne stranke, je Pera Todorović, eden njenih največjih borcev in duševnih voditeljev, še v ječi zastopal idejo, da se mora stranka spraviti z Milanom in postaviti na stališče

Obrenovičev. A njegov oče je bil odločen pristaš Karadjordjevičev in je vsako leto v svoji hiši prižigal sveče na dan smrti Črnege Jurja. Narodna radikalna stranka je sprejela borbo z Obrenoviči, ker je Milan vladal proti narodu in bil protivnik narodne svobode. Sedaj podpira dinastijo Karadjordjevičev, ker je dinastija narodna, demokratična in za svobodo naroda. Mi nismo monarhisti iz kakšnega abstraktnega principa, nego radi tega, ker ta dinastija ni protivna svobodi naroda in bi bilo nepotrebno in škodljivo uživati težke borbe radi oblike vladavine, ko bi nam pa niti republikanska oblika ne mogla dati večje svobode. Ako bi imeli republiko, bi najbrže še do sedaj ne mogli izbrati predsednika republike in notranje borbe bi pretresale celo državo. Kdor je pri sedanjih razmerah republikanec, on je protidržaven, ker je naša monarhija demokratična, da bi niti republika ne mogla biti boljša, in ker je zločin proti državi, izživati težke nove notranje boje, ki bi mogli imeti fatalne posledice za celo državo.

Kdor je za državo, mora biti za to, da ima država potrebno oboroženo moč, ki črva njeno varnost in svobodo državljanov. Toda ta oborožena moč mora biti demokratična, narodna, ljudska. Nasprotnik države je vsakdo, kdor je protivnik te oborožene moči in hoče, da se ona ali popolnoma odpravi, ali pa tako demoralizira, da bi ne mogla izvršiti svoje naloge. Nasprotnik naše narodne države je pa tudi vsakdo, kdor bi hotel naši narodni vojski odvzeti njen demokratični, narodni in ljudski karakter. Avstrija je bila militaristična država, ker je imela militaristično kasto. Mi pa nismo militaristi, ker imamo narodno vojsko.

Naša država ima neka utrjena načela v zunanji politiki, katerih se moramo držati, ako nočemo izpostaviti države nepredvidnim nevarnostim.

Naša država more obstojati samo kot edinstvena država na podlagi načela, da so Srbi, Hrvati in Slovenci samo različna imena raznih delov enega in istega naroda. Kdor bi hotel osnovati državo na podlagi nekega trijalizma Srbov, Hrvatov in Slovencev, hoče nekaj nemogočega in taki poizkusi bi morali razbiti in upropastiti celo državo. Naj nam kdo odgovori, kako bi bilo mogoče razdeliti Srbe od Hrvatov in kje bi se potegnila meja? Če pravijo Hrvati, da nočejo biti pod Srbi, je čisto logično, da bodo rekli tudi Srbi, da nočejo biti pod Hrvati. V takem

slučaju bi mogel potegniti mejo samo boj in ta boj bi bil tako strašen, da bi uničil Hrvate in težko škodoval tudi Srbom. Gospod predsednik Nikola Pašić je od konca vojne tolikokrat izževal, naj mu kdo pové, kje bi tekla meja med Srbi in Hrvati in nikdo mu še ni odgovoril. Kdor hoče ločitev, naj najprej pové, kako in kje naj se loči! Ako smo eno, potem razdelimo državo samo po prometnih in gospodarskih ozirih. Kdor pa hoče ločitev med Srbi in Hrvati, ta hoče boj na nož, ki bi imel za posledico propast naše države. Mi nočemo tega boja, nego hočemo bratski sporazum in slogo in vsled tega pravimo, da je vseeno, kako se kdo imenuje: Srb, Slovenec, Hrvat, Raš ali Bežjak, vsi smo eno in vsi imejmo enake pravice, vsak po svojih zmožnostih in sposobnostih.

Edino mogoča koncentracija v Sloveniji bi torej bila, da se združijo na programu naše narodne, ljudske države, vsi oni, ki hočejo tako narodno državo, na onih načelih, ki so pri naših razmerah edino mogoča. To bi bila narodno-radikalna koncentracija.

Vsako drugo koncentracijo moramo odklanjati. Odklanjati moramo napredno in protiklerikalno koncentracijo. Izrazi kakor: »napreden« in »klerikalni« bi morali že zdavnaj izginiti iz političnega besednjaka. Med radikalci v Srbiji teh izrazov ne najdemo, pa se ne smejo zanesti v naše vrste niti v Sloveniji. »Naprednjaštvo« so nekaj prinesli naši študentje z Dunaja, kakor Judje preležano blago. Radikalcem tega blaga ni potreba. Pristaš naše stranke je lahko vsak klerikalec, pa naj bo, da govorim v žargonu ljubljanskih naprednjakov, »črn prav do mozga«. — Samo če sprejme politična in socialna načela naše stranke! Naša stranka ni bila nikdar protiklerikalna, pa ne sme biti niti sedaj. Ko so l. 1885 radikalci dvignili znani upor zoper kralja Milana, je upornike vodil narodni poslanec pop Marinko, ki je bil tudi ustreljen od prekega soda, a ž njim še nekaj drugih popov. Pop Djurič je bil eden najsilnejših borcev radikalizma dolgo let. Če nismo protiklerikalni med Srbi, ne moremo biti tudi med Slovenci. Kdor je zoper naša načela, ta je naš nasprotnik. Ako bi bila med Slovenci lokalna politična stranka, ki bi bila v vprašanju monarhije, narodne vojske, zunanje politike, notranje ureditve države, socialnega vprašanja itd., istih ali vsaj podobnih načel, kot radikalci, poleg tega pa hudo klerikalna, bi bili lahko z njo zelo dobri prijatelji. Mi nismo proti Slovenski ljudski stranki radi njenega takozvanega »klerikalizma«, nego radi njenih različnih političnih in socialnih divergenc. Seveda nam nobeden klerikalizem ni simpatičen (ako razumemo pod tem izrazom politično grupacijo na verski podlagi in s pomočjo verskih sredstev), ker stojimo na načelu, naj se verska vprašanja rešujejo na drugem polju in z drugimi sredstvi, a država naj dobrohotno podpira vsako versko organizacijo, kot koristno moralno silo naroda. Toda istotako nam ne more biti simpatičen protiklerikalizem.

Odklanjamo torej napredno in odklanjamo protiklerikalno koncentracijo. Istotako je neumestna fraza v »centralističnem« bloku. Enkrat za vselej rečemo: mi nismo in nismo bili nikdar centralisti. Kdor to trdi, naj pogleda v zgodovino naših ustavnih bojev, naj pogleda spise Svetozarja Markovića in stare letnike »Samouprave«. Kdo se je bolj kot radikalna stranka boril za decentralizacijo. Prva in glavna točka njenega programa, ko je nastopila, je bila: samouprava. Za to načelo se je borila z brezprimerno vztrajnostjo, zaradi njega je mnogo njenih prista-

šev trpelo po ječah ali pa celo moralo v smrt. Prvotni načrt samouprave je bil silno širok in se ni skoraj nič razlikoval od ruskega boljševiškega sistema. Tega načrta ni mogla uresničiti, deloma sam na sebi ni bil izvršljiv, deloma pa stranka ni imela dovolj moči. Toda od načela najširše samouprave ni odstopila nikdar. Mi hočemo najširšo samoupravo ljudstva. Če nam bo v tem oziru ustava preozka, bomo gledali, da jo še razširimo. Mi hočemo popolno decentralizacijo uprave, torej smo decentralisti in ne moremo v nobeden centralistični blok.

Z našega stališča je mogoča torej samo taka koncentracija, v kateri bi se zbrali vsi nacionalni elementi, to je vsi oni, ki imajo iste pojme o narodnosti in o državi, kakor jih ima narodno radikalna stranka.

Toda mi nismo samo narodni, mi smo tudi radikalni. In naš radikalizem je takozvani radikalni socializem. Mi smo socialna stranka. Mi nismo samo stranka, ki se hoče zavzemati za nižje sloje. Mi smo stranka najnižjih slojev — kmeta in delavca, torej proletarca. Narod — to je proletarec, vsi drugi sloji so samo neki večalimanj potrebni dodatek. Politika radikalne stranke v Srbiji je bila od nekaj politika majhnega kmeta, njena politika v Sloveniji more biti samo politika proletarca. Socializma ne moremo izvesti naenkrat. Najprej mora proletarec dobiti v roke politično moč. Ko bo dobil to moč v roke, potem bo moral to moč brezobzorno uporabiti, da uveljavi socialna načela.

Mi smo narodni radikalci. Mi stremimo za koncentracijo vseh narodnih sil, a ta koncentracija se ne bo dala drugače doseči, kakor na narodno-radikalnem programu.

Javno mnenje ustvarja časopisje.

Množice verujejo to, kar jim sugerira časopisje. Zato podpirajmo in razširjajmo le lastno časopisje, da bo naše prepričanje tudi prepričanje javnosti.

Zapiski.

Značilno...

Razne stranke v Sloveniji, ki jih veže vsaj skupno sovraštvo do narodnih radikalcev, se nikakor ne morejo zediniti za skupen nastop. Ena očita drugi, da je »v službi radikalov«, da »izdaja slovensko stvar« itd.

Nas ti prepiri prav malo zanimajo. Mi gremo svojo ravno pot in se ne mečemo za medsebojna očitavanja posameznih strank. Na vsak način pa je to zelo značilno za naše razmere, kajti ako se ne morejo zediniti niti Slovenci, ki imajo — kakor pravijo — lastne cilje, potem ni čudno, da še ni prišlo do sporazuma s Srbi in Hrvati, kar tako »srčno želijo« vsi bivši avstrijski državljani!

»Razkol med radikali«

Tako pišejo naši nasprotniki že celo vrsto let. Povsod in vedno vidijo samo razkol tako da bi morala biti radikalna stranka že davno vsa razklana. Toda ta srčna želja se jim pač ne bo nikdar izpolnila. Tak »razkol« vidijo n. pr. v akciji pristašev pokojnega Stojana Protića, ki se trudijo, kako bi mogli zopet izdajati svoj list. Akcija samega Protića je bila za časa, ko je še živel, brezdvomno intenzivnejša in vendar ni dovedla do razkola in toliko manj bo to dosegla akcija njegovih pristašev. »Razkol« vidijo tudi v »akciji« g. Rankovića, toda kdor pozna g. Rankovića, ta dobro ve, da le on kljub posebnemu mišljenju prepričan radikali.

Zlasti demokrati pišejo skoro vsak drugi dan o »razkolu«, kar ostane sev da le prazna želja onih, ki so doživeli v resnici fatalen razkol, iz katerega nimajo druge rešitve, kakor da se poklonijo Stjepanu Radiću in ga prosijo za njegovo republikansko milost.

O sporazumu z Italijo.

»Samouprava« piše:

Sporazum med kraljevino Italijo in našo državo glede reškega vprašanja je izzval v inozemskem in domačem časopisju različna in čisto celo nasprotna tolmačenja. Časopisje prijateljske in zavezniške Francije enoglasno izraža radost radi tega sporazuma. Bolj hladno toda iskreno ga odobrava tudi časopisje Velike Britanije. Italijanski tisk imenuje ta sporazum zdrav in zanesljiv dobček za obe državi. Splošno se veselijo vsi iskreni prijatelji našega naroda in naše države.

To dejstvo samo bi moralo biti za vse resne in trezne ljudi brezdvomen dokaz, da je ta sporazum dober, ker zaključuje resno politično krizo, ki je resno škodovala velikim in važnim interesom obeh držav.

V našem časopisju so mišljenja o tem sporazumu razdeljena. Vsi oni, ki mislijo resno o politiki, ki pri presoji zunanje-političnih vprašanj ne vmešavajo strankarsko-političnih interesov, vsi, ki razumevajo potrebo konsolidacije naše države in znajo ceniti važnost tega državnega vprašanja, odobravajo ta sporazum in ga smatrajo kot uspeh vladine zunanje politike.

Nasprotno pa se upirajo doseženemu sporazumu časopisi z zagrizenimi strankarskimi tendencami, časopisi onih strank, ki imajo interes na tem, da se za vsako ceno ovira konsolidacija naše države ter se v to svrhu poslužujejo celo intrig v inozemstvu, in končno časopisi, v katere pišejo ljudje z dobrimi nameni in težnjami, ki pa imajo to kardinalno napako, da smatrajo svoje želje za politične stvarnosti.

Sporazum je težko zadel vse naše zunanje neprijatelje. Madžarski listi so pobesneli od jeze nad tem sporazumom. Ravno tako je verjetno, da bo ta sporazum kot mrzel curek deloval na mnoge bolgarske revanšne glave.

Kar se tiče naših separatističnih listov, oni že kažejo svojo nezadovoljnost s tem sporazumom, ker čutijo, da so se z njim zaprla vrata za nadaljno varanje svojih pripadnikov čes, da jih bo v akciji proti državnemu edinstvu podpirala tudi Italija.

Hrvatskim separatistom, ki se radi svojih volilcev sklicujejo na to, da je izguba Reke izguba za Hrvate, je ostal samo še ta argument za svojo separatistično akcijo. Da pa poje isto pesem tudi Mehmed Spaho, to je znak, da prevladujejo pri njem separatistični interesi, kajti ako piše najbolj razširjen hrvatski list »Novosti«: Nismo izgubili Reke, ker je sploh nikdar nismo imeli, je žalna pesem g. Spaha brezdvomno neodkritosrčna.

Doseženi sporazum bo v kratkem predložen narodni skupščini kot najpristojejši instanci. Tu se bodo slišali razlogi za in proti sporazumu. Pri razpravi o tem vprašanju se bodo resno upoštevala vsa mnenja, kakor to zahteva važnost stvari, toda o usodi sporazuma ne bodo razsojevale ne lepe želje ali strankarski oziri, temveč resna razsodnost, ki ni nikdar zapustila akreditiranih predstavnikov našega naroda in ki jim je tudi v najtežjih prilikah in odnošajih omogočevala, da najdejo vedno najboljšo pot.

Srbski narod, organiziran v ogromni večini v radikalni stranki, vzgojen v narodno-radikalni ideji, da ne more biti kljub svoji svobodi srečen, dokler ne osvobodi onih Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki trpijo pod tujim jarmom, je ustvaril Piemont naše svobode.

Takih ljudi s takimi ideali pričakujeta naša Primorska in naša Koroška!

„Srednja črta“.

O takozvani politiki »zlate srede« oziroma »srednje črte«, ki jo skušajo iz raznih razlogov zagovarjati celo nekateri prijatelji Narodne radikalne stranke, smo povedali že zadnjič naše načelno stališče, ki absolutno odklanja vsako tako politiko.

O tej politiki razpravlja sedaj obširno »Samouprava«, ki izvaja med drugim sledeče:

»Mislimo, da ta akcija »srednje črte«, to forsiranje za revizijo vidovdanske ustave, danes ni na mestu. Z malo revizijo ne bi se zadovoljila hrvatska opozicija, na veliko revizijo pa bi Srbi ne mogli pristati iz državnih in plemenskih razlogov. Oni, ki tako skrbijo za plemensko občutljivost Hrvatov, morajo vsaj toliko skrbeti tudi za plemensko občutljivost Srbov in morajo vrhu vsega imeti več obzirov do naših narodnih in državnih interesov. Toda gospodje ne delajo tako. V trenutku, ko agitirajo za kompromisno politiko, ko postavljajo »srednjo črto«, postavljata tudi g. Radić in g. Cankov srednjo linijo, toda drugače. Ali je mogoče v takem trenutku s forsiranjem ustavne revizije doseči pomirjenje duhov? Absolutno ne. Zato bi bila mogla izostati ta politika »srednje črte«. Tem bolj ker je naša najmočnejša narodna stranka pokazala do sedaj dovolj gotovosti za vsak lojalno zamisljen sporazum. Samo tak sporazum more priti od vidovdanske ustave in mora sloneti na realnem pravu. Na taki podlagi se hrvatska opozicija do sedaj ni hotela sporazumovati. Ako bo borba šla še naprej, je to v prvi vrsti odvisno od hrvatske opozicije.

Ni se treba bati, da bo vsled te borbe sporazum končno uničen. Ta borba se bo vodila kakor do sedaj, t. j. imela bo vedno pred očmi bodoči narodni sporazum. Samo taka borba ima smisel: samo v tem pravcu mora končno privedi do povoljnih rezultatov. Kadar bo hrvatska opozicija uvidela, da ne more upati ne na zunanjo in ne na notranjo pomoč, tedaj se bo odločila za narodni sporazum. Tedaj bo tudi uvidela, da Hrvatska ne more biti naša Bavarska že zato, ker v Bavarski ni Prusov, dočim je v Hrvatski skoraj en milijon Srbov.

Iz notranje politike

: Rekonstrukcija vlade. Beograjsko radikalno časopisje poroča, da zahteva radikalni klub čimprejšnjo rekonstrukcijo vlade, da pa se bo to vprašanje rešilo šele po sprejetju zakona o centralni upravi. S tem zakonom odpadejo nekatera ministrstva. Vlada želi istočasno z likvidacijo ministrstev izvršiti tudi rekonstrukcijo vlade.

: Likvidacija pokrajinskih uprav. Pravosodno ministrstvo je izvršilo likvidacijo poslov s pokrajinskimi upravami. Te dni bodo pri ministrstvu imenovani referenti za vse pokrajine.

: Prepovedani komunistični shodi. Minuli teden so napovedali beograjski komunisti shod komunističnega delavstva, na katerega je prišlo več delegatov iz raznih krajev. Ker pa komunistični shodi niso dovoljeni, je morala policija razgnati sestanek in je bilo pri tem aretiranih več delavcev. Med aretirani je tudi bivši komunistični poslanec Nik. Kovačević.

: Klerikalni načrti. Kakor poročajo iz Beograda, se pripravljajo klerikalci na živahno delo v Hrvatski, ker računajo s popolnim polomom Radićeve politike. To se godi v času, ko organizirajo z Radićevo pomočjo federalistični blok.

Podpirajmo lastno časopisje! Zato se naročujemo na „Radikalni Glasnik“!

Računi brez krčmarja.

Odkar so posetili voditelji opozicijskih skupin ubežnega predsednika hrvatske slovečanske republike na Dunaju, nimajo njihovi pristaši več miru pred takozvanim opozicijskim blokom, katerega ustvaritev prorokuje njihovo časopisje že celo večnost. Da bo prorokovanje tem uspešnejše, so se mu pridružili tudi »državotvorni« demokrati, ki nikakor nočejo zaostajati za Radićem in njegovimi prijatelji.

Soleč po izjavi glavnega Radićevega namestnika dr. Mačka so Davidovičevi demokrati že prisegli, da na ljubo Radiću pomagajo vreči sedanjo vladu. Ker tega sami ne zamorejo, zato je treba, da si izprosijo pri Korošcu in Spahi dovoljenje, da smejo stopiti v vrste nasprotnikov narodnega in državnega edinstva. Demokratsko hrepeneje po oblasti je tako veliko, da bodo raje pljunili na zadnji ostanek svojega strankarskega kredita, samo da morejo upati na oblast. Ako so zatajili celo ustavo, na katero so še nedavno kazali s ponosom in zatiranjem, češ v ustavi je največ našega dela, ako se družijo sedaj največji centralisti s skrajnimi separatisti, potem pač ni čudno, da so pripravljeni preklicati vso svojo dosedanje politiko in pričeti z rušenjem temeljnih kamnov naše državne stavbe.

Blok, ki ga prorokujejo, naj bi tvorili predvsem radičevci, klerikalci, Spahini muslimani in Davidovičevi demokrati s slovenskim priveskom. Res, zanimivo bo videti naše demokrate v tej družbi! S tem se tudi potrjuje nezaupljivost narodnih radikalcev, ki so vedno dvomili v demokratsko »državotvornost«. Kaj neki bi storila vse ta pisana družba, ako bi res prišla kdaj do vlade! Vsestransko rušenje teh ljudi bi izpametovalo vse mlačne patrijote, ki bi se v interesu države zedinili in obračunali z njimi tako, kakor zaslužijo. Toda k sreči zidajo združeni nasprotniki naše enotne države na pesek in vsi njihovi načrti bodo izhlapeli v prazen nič.

Prepričani smo, da je na strani države dovolj pametnih in resnih državljanov, ki ljubijo v resnici našo državo in ki bodo, sledeč zdravemu razumu našega ljudstva, znali prekrizati demokratske račune, predno zrastejo njihove želje do neba. Pravo plačilo pa čaka najnovejše demokratske separatiste pri volitvah v letu Gospodovem 1927!

—tn—

Reški ministri v pregnanstvu.

Balkanski dopisnik velikega angleškega dnevnika »Manchester Guardian« je obiskal g. Zanella, reškega »eksprezidenta«. Naravno on sam ne ljubi besede »eks«. Res je sicer, da je enkrat podpisal listino, v kateri obljublja, da se popolnoma umakne iz političnega življenja, toda to je bilo pod grožnjami faštovskega kluba in od takrat sem je večkrat dejal, da ga izjava, ki jo je storil pod takimi okolnostmi, nikakor ne more vezati.

Zanella in njegova vlada živi življenje, ki ga smatrajo sami za dolgočasno, katero pa bi z delom preobloženi politiki večjih držav smatrali, vsaj za nekaj časa, za idilično. Izgnani iz svobodne reške države po fašistih, ki so jih importirali iz Trsta in južne Italije, so se naselili v ljubkem malem mestu ob hrvatski obali, imenovanem Kraljevica. Tu so si sami sezidali najčistejšo, najdražestnejšo in najbolj solčno vseh vladnih palač: to je pobeljena hiša in vsako ministrstvo ima v njej svojo sobo, razen tega je posebna soba za »parlament«. Na vsaki sobi je drug napis: »Ministrstvo za zunanje zadeve«, »Notranje ministrstvo«, »Ministrstvo za zdravje« itd. Iz okna vsakega ministrstva je krassen razgled na sinji Jadran in ljubke griče in otoke.

Toda življenje v Kraljevici n'kakor ni priletno poznati. Divja burja brlje čez skale in pregnani ministri prezebavajo po svojih sobah...

Iz zunanje politike.

+ Sporazum z Italijo. Do sedaj še niso znane službene določila naše pogodbe z Italijo, vendar se more reči, da je s to pogodbo storjen velik korak v splošnem evropskem interesu. Sporazum so pozdravili z zadoščenjem vsi svetovni listi. Dogovor se podpisuje te dni v Rimu.

+ Zveza med našo kraljevino in Francijo. V kratkem se prično dogovori o sklenitvi zveze, ki jo je nameraval skleniti Srbija že leta 1914 s Francijo, ki pa je bila onemogočena vsled izbruh svetovne vojne.

+ Volitve v Italiji se vršijo 6. aprila. Razpust parlamenta se razglasi te dni.

+ Grška in Italija. Italijanska vlada se je odločila, da vzpostavi zopet diplomatske odnose z Grško.

+ Grški parlament je pričel zborovati v ponedeljek 21. t. m.

+ Ljening umrl. Iz Moskve poročajo, da je umrl boljševiški diktator Ljening. Njegova najbrže ne bo spreminila položaja v Rusiji.

+ Nemške reparacije naši državi. Ker nemška vlada vztraja na tem, da ne more več nadležati dobav naši državi na račun reparacij, namerava naša vlada izvesti gotove represalije napram nemškim državljanom v naši kraljevini.

+ Zaupnica Polncajeju. Po končani razpravi o interpelacijah glede zunanje politike je stavil min. predsednik Polncaje parlamentu vprašanje zaupnice. Parlament je s 446 glasovi proti 122 odobril vladine izjave o okupaciji Poruhirja.

+ Pred delavsko vlado na Angleškem. Na seji poslanske zbornice v Londonu 21. t. m. je ministrski predsednik Baldwin branil delovanje svoje vlade in poudarjal, da je njegova vlada urenila vprašanje izplačila dolgov Ameriki, sklenila tangerski sporazum, dosegla mir s Turčijo v Lausanni. Naglašal je, da bo konservativna stranka še nadalje vodila kritično opozicijo. Zatrjeval je, da je bodočnost Anglije v rokah konservativcev in da smatra liberalno stranko za propadlo. Pri glasovanju je bila Baldwinova vlada poražena s 328 proti 256 glasovi.

+ Poljska in Rusija. Sovjetska vlada je ponudila Poljski pogajanja za sklep železniške konvencije. Poljska vlada je sprejela predlog. Pogajanja se prično prihodnji mesec.

+ Komunistična propaganda na Poljskem. Policija v Varšavi je izvedla preiskavo v prostorih komunistične mladine, kjer je našla velike množine komunističnih oklicev. Aretiranih je bilo večje število komunistov.

+ Komunisti v Bolgarski skušajo reorganizirati svojo stranko pod imenom stranke dela.

+ Makedonski emigranti so sklicali te dni velik kongres v Sofiji, na katerem so hoteli demonstrirati za neodvisnost Makedonije, toda bolgarska vlada je kongres prepovedala.

+ Volitve na Finskem. Finski državni zbor je razpuščen in se v kratkem razpiše nove volitve.

Angleška delavska stranka.

Prvi delavski kandidati v Angliji so nastopili pri volitvah l. 1868, prvi delavski poslanci pa so bili izvoljeni l. 1874, ki so se pa popolnoma naslonili na liberalno stranko. Prva delavska poslanca Aleksander Macdonald in Tomaž Bart sta bila liberalca z delavskim mišljenjem. Hardy je bil prvi poslanec, ki je bil v opoziciji napram konservativcem in liberalcem. To je bilo šele l. 1892.

V zbornici l. 1895 ni bilo niti enega delavskega poslanca. Pri volitvah 1900 je kandidirala delavska stranka petnajst kandidatov, od katerih sta bila izvoljena le dva in sicer Hardy in Bell. Pri naknadnih volitvah je bil izvoljen David Shackleton. Vse do leta 1906 so bili delavci neopaženi v široki javnosti.

Stranka se je razvijala tako-le:

Volitve:	Kandidati:	Poslanci:	Glasovi:
1900	15	2	62.698
1906	50	29	323.195
1910 (jan.)	78	40	505.690
1910 (dec.)	56	47	370.802
1918	361	57	2.244.945
1922	414	142	4.236.733
1923	420	192	4.348.379

Iz teh števil je razvidno, da je delavska stranka stalno rastla, razven pri volitvah v decembru 1910.

Slovansko-germanski spopad v Aziji.

(Rusija — Velika Britanija.)

Ze dolgo pred svetovno vojno so se križali slovansko-germanski, to se pravi rusko-britanski interesi v vsej Aziji, od Carigrada preko Kaspijskega morja, Afganistana in Pakistana, pa tja do Port-Artura in Vladivostoka.

Narastajoči ruski vpliv, prodiranje ruskega seljaka in z njim ruske vojske in razširjanje ruske govorice tja do vrat Indije in Japonske je vedno bolj vznemirjal Angleže. Čutilo se je, da se bo ta dotik dveh ogromnih interesnih sfer moral končati ali z njih skupnim omejitvijo, ali pa s spopadom.

Rusko-japonska vojna je bila le predspopad, le prvi takt tega gigantskega boja, ki smo ga pričakovali z gotovostjo v bližnji ali daljni bodočnosti. Za Angleže, ki so tičali za Japonci, se je ta prvi spopad končal ugodno, ne samo radi tega, ker so Japonci zmagali, temveč tudi, ker je nekdo drugi šel zanje iskati kostanj v žerjavico...

Svetovna vojna je spravila zanimanje celotnega človeštva v svojo smer, o nasprotovanju rusko-britanskih interesov v Aziji se ni več govorilo.

Prošli mesec se je pa to vprašanje na novo pozivilo in sicer v zelo akutnem stadiju. Gre za Afganistan, svobodno državo, ki leži med britansko Indijo in ruskim azijskim ozemljem. Britanci kakor tudi Rusi skušajo dobiti nadvlado v tej napol divji državi, katere kralj, imenovan emir, upravirajo eno uaglo skuša svoje prebivalce civilizirati.

Pred nekaj meseci je bilo na afgansko-indijski meji več Angležev umorjenih in radi tega se je pisalo, da je Anglija poslala Afganistanu nekak ultimatum, ki ne zahteva samo, da se morilci poščejejo in kaznujejo, temveč tudi, da Afganistan pretrga vse zveze s sovjetsko Rusijo. Kakor se je pozneje zvedelo, ta angleška nota ni bila stavljena v obliki ultimata.

Gospod Čičerin, sovjetski zunanji komisar (po evropsko bi rekli: minister) je v razgovoru z nekim angleškim časnikarjem kritiziral britansko postopanje napram Rusiji in predvsem Lord Curzonovo zadržanje v tej zadevi. Gospod Čičerin je mnenja, da skuša Lord Curzon uničiti svobodo Afganistana, kakor je uničil nevtralnost morske ožine Straits Settlements, kjer da v Singapuru gradi ogromno vojno luko. »In vendar sta bila,« tako je dejal g. Čičerin, »svobodni Afganistan in nevtralni Straits dve zapreki, ki jih je postavila stara angleška politika za to, da se onemogoči anglo-ruski spopad.«

Iz vznemirjanja angleškega časopisja v zadnjih mesecih je razvidno, da pripisujejo prodiranju ruskega vpliva v Afganistanu veliko važnost.

»The Manchester Guardian« konstatira: Sovjetska Rusija je čudno podobna stari Rusiji v svojem pritisku proti vzhodu.

Ko je bil afganski poslanik v Moskvi sprejet od ruske vlade, je med drugim dejal: »Afganska vlada je sklenila pogodbo s Sovjetsko Rusijo, predno je to storila z Anglijo, vkljub napadom zadnje, ki je skušala onemogočiti sporazum med Afganistanom in Sovjetsko Republiko. Današnji odnosi med tema dvema državama, diplomatski, kakor tudi drugi, so izredno stalni in afganska vlada jih nikakor ne misli prekiniti.«

Anglija je sovražnica Sovjetske Rusije ne samo radi tega, ker vladajo v Rusiji komunisti, temveč nje sovražstvo je mnogo sta-

rejšje. Čim bolj je Rusija slaba, tem dalje časa bo trajal britanski vpliv v Aziji. Zato je tudi Anglija radi volje podpirala vse protirevolucionarne upade v Rusijo (Denikin, Kolčak, Wrangel, itd.) ki so bili financirani in oboroženi od Anglije in Francije.

Francija je imela pri vsem tem prodvsem denarne interese, kajti upala je, da ji bo nova, nesovjetska Rusija priznala in plačala predvojna posojila, ki jih ji Rusija dolguje in ki znašajo 900 milijonov angleških funtov. Politična Francija nikakor ni zainteresovana v Rusiji, kajti nje ostali interesni krogi se niti v Evropi, niti kje izven Evrope ne dotikajo.

Kako se razvijajo dogodki v Afganistanu, je težko določiti, novice, ki prihajajo od te oddaljene in osamljene dežele, ki leži daleč sredi Azije, so ali angleško ali pa sovjetsko-rusko pobarvane, tako da natančna ugotovitev rusko-britanskega konflikta na tej točki ni lahka.

Tedenske vesti.

— **Deputacija belokranjskih kmetov v Beogradu.** V nedeljo 20. t. m. je predstavil min. n. r. dr. Niko Županič ministru Srbičin deputacijo belokranjskih kmetov, ki se je prišla pritožiti radi neracionalnega sekarija bukovih gozdov s strani gotovih zagrebških in dustrilajčev. Dr. Županič je pojasnil g. ministru, koliko zaslužijo ti izkoriščevalci gozdov na škodo države ter na škodo klimatičnih in gospodarskih interesov. Med belokranjskimi kmeti so bili tudi Bojanci, t. i. Srbi, ki so se pred 400 leti priselili iz Bosne. G. minister je obljubil svojo pomoč.

— **Za fond studentskega Rad. kluba »Slovenski Jug«** so darovali: g. inž. Witold Biskupski, ravnatelj rudnika v Kočevju 100 Din. in g. Fran Kolnik, tovarnar, 100 Din. Uprava kluba se darovalcem najlepše zahvaljuje.

— **Akcia proti dragini.** Iz Beograda poročajo, da bo finančni minister dr. Milan Stojadinović sporazumno z ministrom za socialno politiko dr. Pelešem izdelal stroge odredbe za pobiranje draginje. Naše uradništvo in drugi trpečji sloji bodo brezdvomno z veseljem pozdravili to odredbo, s katero hoče vlada doseči primerno znižanje cen, kar bi se bilo moralo že davno zgoditi, saj se je stanje naše valute že davno stabiliziralo in ni nobenega pravega vzroka, da bi morale cene življenjskih potrebščin ostati ravno tako visoke, kakor so bile za časa, ko je naš dinar vsled brezglave finančne politike demokratskega ministra padel vedno nižje.

— **Odmera predujmov državnim uradnikom.** Generalna direkcija državnega računovodstva je odločila, da je pri odmeri predujmov smatrati za višje uradnike vse uradnike od višjega VII. činovnega razreda navzgor, ostale pa za nižje.

— **Vozne olajšave na železnici.** Prometno ministristvo je odredilo, da se smejo olajšave za vožnjo članov posameznih društev v svrhu udeležbe na občinih zborih dovoliti samo enkrat v letu.

— **Žalostni pojavi.** Naši javnosti je znano, da hočejo slovenski demokrati zanesti strankarsko politiko tudi v razna kulturna društva. V tem so popolnoma podobni radičevcem in drugim hrvatskim separatistom, ki vpirajo razkole predvsem v sokolskih društvih. Dočim je pri radičevcih to kolikor toliko razumljivo, ne more biti to razumljivo pri naših demokratih, ki so do zadnjega »propagirali« državno misel, katere najodličnejši nepolitični zastopnik je ravno jugoslovanski Sokol. Da vodi demokrate pri njihovem razdiralnem delu edino strankarska zaslepljenost, ni treba poudarjati.

— **Eksistenčni minimum 5000 Din.** Finančni odbor je zvišal za Slovenijo in Dalmacijo eksistenčni minimum na 5000 Din.

— **Prehrana pasivnih kraljev.** Ministrstvo za agrarno reformo je nabavilo v Vojvodini večje količine žita za prehrano pasivnih kraljev.

— **Preselitev državne protezne delavnice.** Te dni se preseli državna protezna delavnica v Ljubljani iz svojih sedanjih prostorov v Aškerčevi ulici v nove prostore v šentpeterski vojašnici.

— **Nov dnevnik v Beogradu.** V kratkem prično izhajati v Beogradu dnevnik »Beograd«.

— **Podružnica Protituberkulozne lige** so ustanovili v St. Jurju ob Južni železnici.

— **Po devetih letih** se je vrnil iz vojnega ujetništva železničar Josip Kovač iz Subotice, ki pravi, da je na Kitajskem še okoli 5000 avstro-ogrskih ujetnikov, med njimi okoli 4000 jugoslovancev.

— **Huda kazen.** V Subotici je živel neki Simon Ungerleider kot zastopnik neke voške dunajske tvrdke katero je zalagal z jajci in drugim živili, poleg tega pa je trgoval z devizami in valutami. Finančno ministristvo ga je kaznovalo s 300 tisoč dinarji globe in na 10.000 Din za stroške njegovega izгона v Avstrijo.

— **Morilec Paskijević** je bil kot mladoleten obsojen na deset let ječe in na povračilo: ženi umorjenega Jeličica 25.000 Din, pogrebne stroške 1500 Din, njenemu odvratku 11.000 Din, ženi umorjenega Kanajeta 25.000 Din, njenemu prvemu otroku 25.000 Din, drugemu otroku 25.000 Din, odškodnina za oropani denar po 75.000 Din, njenemu zastopniku 11.000 Din in sodne takse po 300 Din. Državno pravdnistvo pa je uvedlo proti njemu še kazensko postopanje radi zločina obrekovanja ker je dolžil Thierrija soudeležbe pri umoru.

— **Živ v ognju.** Te dni se je zgodila v beograjskem gledališču strašna nesreča. V centralni kuhinji je bil zaposlen 30letni Nikolaj Maškic, ki je trpel na padavci. Med dehom ga je večkrat napadlo, toda kljub temu so ga pustili na svojem mestu. Minuti petek opoldne pa je slišal gledališki ekonom iz kuhinje strašen krik. Ko je prihitel v klet, je smrdelo povsod po sežganem mesu in tkaninah. Prišli so še drugi in videli nesrečnega Maškica, ki je ležal v peči na ognju in se živ pekel. Potegnili so ga iz peči, toda par ur nato je umrl v bolnišnici v grozljivih mukah.

Dopisi.

— **Laško.** Krajevna organizacija JDS v Laškem išče backe in kline. Te dni raznaša po trgu neki fant polo, kjer sem videl napisanih 36 imen. Smejati sem se moral, koja vse štejejo demokrati med svoje ljudi, ker videl sem napisana imena klerikalcev, Nemcev in radikalov. Naši so polo seveda odklonili. Zbirali so ob tej priliki milodare po 5 Din pa so bore malo nabrali. Je pač težko, da piskajo laški demokrati s svojo flauto na zadnji luknjici. Užalil nas je odkrito rečeno iz Laškega neki dopis, ko hvalijo in povzdigavajo nekega Geiselreiter, ki se je iz njihove vrste poslovil. Ta gospod je bil v Laškem pravi tenorist in brezsrčni paša za pivovarniške delavce, ki so si vsi hvaležno oddahnili ob slovesu. Gospodje demokrati; ob času take Vaše jeremijade v kakršni ste sedaj, nimamo za Vas drugega leka, kot usmiljeni: Bog Vam pomaga!

Socijalni vestnik.

— **Mednarodni kongres za socialno politiko** se vrši meseca septembra v Pragi in sicer na povabilo češkoslovaške vlade.

— **Tuji delavci v Rumuniji** ne dobljo dela, ker je dovolj domačih. Kdor bi hotel v Rumunijo, naj si preje preskrbi pravilno delavsko pogodbo.

— **Število brezposelnih v Nemčiji** je znašalo koncem minulega tedna nad 3 milijone.

— **Češkoslovaška plačuje dolgove.** Koncem decembra je plačala Češkoslovaška svoj zadnji obrok angleškega dolga v znesku 500.000 funtov.

— **Produkcija sladkova v Češkoslovaški** bo po dosedanjih podatkih večja nego se je računalo. Največ sladkorna se je izvozilo po Labi v Hamburg.

— **Vijesnik »Zagrebačkog Zbora«.** Primiti smo drugi broj ove propagandističke smotre Zagrebačkog Zbora sa slijedećim sadržajem: Dr. Valdemar Lunaček: »Pitanje Kapitala u našoj industriji«. A. Vodvika: »Država i privreda«. Dr. G. D.: O važnosti »Zagrebačkog Zbora«. Dr. Sin. Bukvić: »Tehnika i ekonomija reklame«. — Naša tanjinska industrija. — Sajmovi i izložbe. — Vijesnik »Zagrebačkog Zbora«. Smotru izdaje i uredjuje propagandistički odio ZZ. Tiska se u 20 hiljada primjeraka, i badava razasijlje po cijeloj državi.

Pokret Narodne radikalne stranke. Radikalom ljubljanske in mariborske oblasti.

V zadnjem času se opaža v ljubljanski in, v manjši meri, v mariborski oblasti neopravičeno in škodljivo nesoglasje v vrstah pristašev Narodne radikalne stranke. Z ene strani organizira Akcijski odbor, — ki je pooblaščen za pripravljalo delo v svrhu ustanovitve strankinih organizacij v vseh po statutih predvidenih instancah, z druge strani pa »Glavno tajništvo«, katerega ustanovitev ni dobila potrebne sankcije Glavnega odbora — strankine pristaše odvojeno in v medsebojnem pobujanju, pri čemer se poslužuje čisto brez vednosti in odobrenja avtoritete Glavnega odbora. Da se temu napravi konec in da se privede organizacija stranke v ljubljanski in mariborski oblasti na pravilno pot, naznanja Glavni odbor Narodne radikalne stranke strankinim pristašem v ljubljanski in mariborski oblasti sledeče:

1. Edino Akcijski odbor v Ljubljani je pooblaščen, da čim prej izvede organizacijo Narodne radikalne stranke v ljubljanski in mariborski oblasti.
2. Da ima ta odbor po formiranju oblastnih odborov likvidirati, ker preneha šele s tem njegova funkcija.
3. Glavno tajništvo kot tako ni priznано in ne pooblaščen za kakršnokoli akcijo.
4. Glavni odbor je za sedaj v zvezi samo z že izvedenimi organizacijami z Akcijskim odborom.

Obenem nalaga Glavni odbor vsem strankinim organizacijam v ljubljanski in mariborski oblasti dolžnost, da mu čim prej pošljejo, v kolikor tega še niso storili, poročila o svojem formiranju z označbo sreza in oblasti, h kateri pripadajo.

V Beogradu, 1. jan. 1924.

Za Glavni odbor
Narodne radikalne stranke
Dr. Volj. Janić.

Sprejemanje članov.

V smislu čl. 5 strankinih statinov pozivljemo vse krajevne radikalne odbore v ljubljanski in mariborski oblasti, da na svoji prvi seji sprejmejo sklep o sprejetju onih članov, ki so se prijavili dotičnemu odboru in so podpisali izjavo o vstopu v stranko.

Prepis zapisnika o sprejetju članov morajo poslati vsi odbori Glavnemu odboru v Beogradu, in sicer potem akcijskega odbora v Ljubljani, odnosno potom okrožnega radikalnega odbora v Mariboru. Poleg prepisa zapisnika je treba poslati tudi točen popis članov.

Glavni odbor mora vse sklepe krajevnih radikalnih odborov v smislu točke II. 5 čl. strankinih statinov odobriti, nakar se bodo imena onih članov, ki so bili sprejeti, objavila v strankinem organu na podlagi podpisanih statinov.

Prosimo vse predsednike krajevnih radikalnih odborov, da izvršijo to čimprej.

Istočasno pozivamo vse krajevne in srezke radikalne odbore, da se preskrbijo z obrazci A in B, ki jih morajo točno izpolniti in takoj poslati Glavnemu odboru v Beograd potom Akcijskega odbora v Ljubljani, odnosno potom okrožnega radikalnega odbora v Mariboru.

V Ljubljani, 7. jan. 1924.

Za Akcijski odbor:
Dr. Niko Zupančič, l. r., predsednik,
Ljubo D. Jurković, l. r., tajnik.

VABILO

na občni zbor krajevne mestne organizacije Narodne radikalne stranke

Kočevje.

V smislu člena 58 statinov Narodne radikalne stranke je sklenil krajevni mestni odbor NRS Kočevje na svoji seji dne 19. januarja 1924, da se vrši občni zbor krajevne mestne organizacije NRS Kočevje

dne 26. januarja 1924 ob 8. uri zvečer v veliki dvorani hotela »Trste« v Kočevju s sledečim

DNEVNIM REDOM:

1. Pozdrav predsedstva.
2. Referat o zunanjem in notranjem političnem položaju ter o smericah politike NRS (Dr. Sajovic).
3. Poročilo tajnika.
4. Poročilo tajnika s predlogi.
5. Poročilo revizorjev.
6. Prijava, sprejem in publikacija članov mestne organizacije NRS Kočevje.
7. Volitev novega odbora mestne organizacije.
8. Slučajnosti.

K točkama 1. in 2. dnevnega reda imajo dostop tudi člani, ki se izkažejo z vstopnico predsedstva krajevnega odbora, katere se jim na željo izroči. Prijave članov za vstopnice se sprejemajo do 26. januarja 1924 opoldne.

Iz naroda za narod!

Za krajevni mestni odbor narodne radikalne stranke Kočevje:

Tajnik: Predsednik:
Franc Kratnar. Dr. Ivan Sajovic.

— Srezki odbor NRS v Dolini Lendavi je imel 13. t. m. svoje prvo zborovanje, ki ga je otvoril predsednik g. Josip Kiraly. Podal je obširno poročilo o velikem uspehu NRS v Prekmurju. Pri volitvah so bili izvoljeni enoglasno: predsednik Josip Kiraly, podpredsednik Marko Roj, tajnik Ljudevit Halos.

Organizacija NRS v Zagrebu.

Demokratsko časopisje silno rado poroča izmišljene vesti o prepirih v nasprotnih strankah. To demokratsko pisanje ima dva namena: prvič hočejo demokraciji odvrniti s tem pozornost od mnogoštevilnih korupcijskih afer, ki so se pokazale v pravi luči šele potem, ko so morali iz vlade, drugič pa hočejo s tem vplivati na posameznike v svrhu ojačanja svojih vrst. Posebno pa jim leži na srcu Narodna radikalna stranka, kateri so se tako ponujali in s katero so hoteli za vsako ceno stopiti v koalicio.

Zadnje čase pišejo predvsem o nekem razdor v organizaciji NRS v Zagrebu. Da bi naša javnost zvedela resnico, je posetil naš dopisnik predsednika zagrebske organizacije NRS g. Ivana Frančiča - Požežanina, ki je izjavil sledeče:

O kakem nesoglasju v organizaciji ne more biti govora. Naša organizacija v Zagrebu ima nad 800 članov, od katerih je okoli 600 Hrvatov. Ker je v organizaciji velika večina Hrvatov, je bil Glavni odbor NRS mišljenja, da mora biti v Zagrebu predsednik organizacije Hrvat. Zato se je na letni skupščini 30. decembra izvolil nov odbor, ki ga je enoglasno predlagal akcijski odbor. Proti je glasoval samo en član. Zagrebska organizacija NRS je v svoji notranjosti edinstvena in dela sedaj v glavnem na organizaciji razdelitve na okraje, ker voli Zagreb na podlagi volilnega zakona dva narodna poslanca.

Kar se sicer tiče ojačenja stranke, so opažali ravno v zadnjem času velik napredek zlasti v Primorju, kjer so se ustanovile številne nove organizacije med tankajšnjimi Hrvati. Radikalni tednik »Odjek«, katerega je izšlo do sedaj samo še 5 števk, se je tako razširil, da je treba zvišati njegovo naklado. Najvažnejše je, da ravno v zadnjem času vstopajo v radikalne organizacije predvsem neodvisni elementi.

Iz našega časopisja.

Neodrešeni bratje.

»Vreme« (Beograd): Res je, da je ostalo mnogo naših bratov še neosvobojenih. Ali so mar oni včeraj bili svobodni in so izgubili svojo svobodo? Ali ne trdi Radić in njegovi pristaše, da so Hrvati in Slovenci samo zamenjali verige in da so mesto Dunaja in Pešte dobili na vrat Beograd? Zakaj se potem upirajo? Sužnjost je povsod enaka. Toda oni naši bratje, ki ne mislijo z Radićem, vedo, da jih nismo mogli osvoboditi in gotovo ne bodo zahtevali, da ležemo mi svobodni radi njih v grob. Kakor so do sedaj ohranili svojo narodno tradicijo, tako jo bodo tudi v bodoče. Ako jo izgubijo, bi to pomenilo, da so slabi in da jim tudi mi ne moremo več pomagati.

Država in ljudstvo.

Zastava (Novi Sad): Država potrebuje resno državljane, dobre delavce, patriotično prebivalstvo, a vse to ustvarja politika; to je skrb za splošne zadeve. Ljudstvo mora vedeti, kam gre denar, zakaj se dela itd. To pa more samo tedaj, ako se zanima za javno življenje. V interesu države je, da ljudstvo kar največ sodeluje pri delu zase, za svoje družine, občine in državo. Ako bi videli državo in v tej sebe, potem bi bilo za vse boljše stanje.

Razmere na Hrvatskem.

»Straža« (Osijek): Pri nas na Hrvatskem vlada popolna svoboda. Naše gospodarsko življenje izgublja one ostrine, ki so jih izbrusili razni naši separatisti in plemenski zagrizenci. Hrvatska, oziroma nekateri Hrvati bolehalo danes na politični, upravljalni in kulturni abstinenca, dočim so stare generacije popolnoma izumrle.

Odrešilna ideja.

»Odjek« (Zagreb): Vsak vplje in leči, ko mu gre za življenje. Tudi naši nasprotniki vpijejo, ker umirajo. Umrili pa bodo v trenutku, ko naš narod spozna resnico, da mu je radikalna stranka pravi prijatelj, da je v resnici ljudska in da iskreno želi njegov blagor. Zato nas ne sme vznemirjati krič in vsklik umirajočih demagogov in nas ne sme ovirati na pravi poti, na poti ideje, ki je prinesla našim bratom Srbom stvarne uspehe in ki je dala osnovno misel in ustvarila podlago za naše osvobodjenje in utrditvenje, a to je radikalna stranka.

IZJAVA.

Podpisani Franc Plohl, oskrbnik v Mariji Gradu izjavljam v ozirom na dopis iz Hrastnika, objavljen v štev. 4. Štefanovičevega Radikala to-le:

Dne 6. januarja 1924, sem bil kot zastopnik organizacije Laško, Hudejame in Jurklošter v Hrastniku na seji srezkega odbora Laško.

1. Ni se sklepalo pozdravljati taktiko Emila Štefanoviča, nasprotno se je pa pozdravljala taktika akcijskega odbora.

2. Ni se sklenilo propagirati razširjanje Radikala, ampak sklenilo se je agitirati za razširjanje Radikalnega Glasnika.

Laško, dne 22. januarja 1924.

Franc Plohl.

Vsak član Narodne radikalne stranke čita in naroči „Radikalni Glasnik“!

Gospodarstvo.

Početek borze.

Ime borza izvajajo od trga »des bause« ali »de bourse« v Brügg. Borza pravzaprav ni nič drugega, kakor kraj, kjer se sestajajo kupci in prodajalci takozvanih zamenljivih stvari. Te stvari so n. pr. žito, vino, les itd., blago, ki individualno ne igra vloge, ampak pri katerem gre le za kvantiteto in kvaliteto.

Ze v starih časih so se shajali trgovci in konzumenti na določenih krajih. Tam se je prodajalo in kupovalo na debelo in drobno. Iz tega so se polagoma razvili veliki semnji, ki so se v posebni meri razširili posebno po vojni. Na semnjih so prodajali in kupovali blago, ki se je tamkaj tudi nahajalo. Spočetka se je prodajalo le ono, kar je bilo na semnju, pozneje pa je prodajalec pripeljal s seboj na semenj samo vzorce in je prodajal blago, ki je odgovarjalo vzorcem na semnju, ki pa ga je dobavil kupcu šele kasneje.

Na borzah pa se ne prodaja blago, ki bi bilo tamkaj nameščeno v celoti ali v vzorcu. Ravno to pa tudi razlikuje borzo od semnja, kajti blago, ki se kupuje in prodaja na borzi, tam sploh ni. Pač pa veljajo za vsako blago gotovi tipi, tako da je tudi borzno blago določeno.

Dočim posečajo semnje poleg trgovcev v velikem številu tudi konzumenti. Sicer pa se na borzah ne trguje samo z gotovim blagom, temveč tudi z valutami, devizami, akcijami itd.

Prve začetke nekaterih borz (kot krajev za kupčevanje z zamenljivim blagom) je opaziti že pri Babiloncih, Asircih, Egipčanih in Feničanih. Tudi sestanki rimskih menjalcev (argentarci) so imeli značaj nekake borze, seveda v najprimitivnejšem smislu.

Prva mednarodna svetovna borza je bila stvarjena v Antwerpnu. Tu so se shajali trgovci iz Francije, Anglije, Italije itd. in to v zelo obilnem številu. Zato se je tudi ta borza hitro razvijala.

Borzni pregled

12. do 24. januarja.

Kakor smo predvidevali že v zadnjem pregledu, je izboljšani zunanji politični položaj naše države zelo povoljno vplival na naš dinar, ki se je močno učvrstil. Konferenca Male antante je dosegla lepe uspehe, ki so zelo ugodno vplivali tudi na češkoslovaško krono; celo romunski lej je nekoliko oživel radi predstoječe ureditve romunskih zunanje-političnih vprašanj.

S konferenco Male antante se je pečalo vse svetovno časopisje; komentarji so bili mnogokrat netočni in celo naravnost zlagani. Vendar je potovanje dr. Beneša v Pariz in London paraliziralo vse te tendencijsne vesti, ki radi tega niso škodovala niti češkoslovaški kroni niti našemu dinarju.

V še večji meri pa je vplival na dinar sporazum z Italijo. Razpoloženje je postalo živahnije tako med domačimi gospodarskimi krogi kakor tudi v inozemstvu. Sporazum pa je vplival vno ugodno tudi na liro, ki se je zelo učvrstila.

Vsi ti zunanje-politični dogodki so ustvarili zanesljivo situacijo, pomirjenje, ki se izraža zlasti v borznih tečajih. Dinar se je povzpela in obdržal na 6.65 v Curihu; zaznamoval je celo 6.70. Tudi v Trstu se je dinar dvignil od 25.55 na 26.20 in celo 26.42. Napredoval pa je tudi v Pragi, Budimpešti (od 322 na 344), Dunaju (od 800 na 816) in Parizu. V Londonu in New Yorku se je dinar spočetka močno dvignil, potem pa je sledila reakcija vendar se je obdržal na višji točki, kakor je bil začetkom poročane dobe.

Na domačih borzah prevladuje izdaten optimizem. Blaga je vedno dovolj, kupci pa so zelo previdni, ker pričakujejo nadaljnjega učvrščenja dinarja. Kakor vse kaže (tudi naš izvoz zopet narasča), se bodo pričakovanja tudi izpolnila.

Produkcija olja v naši državi.

Največ olja se proizvaja v Dalmaciji, kjer je po statističnih podatkih okoli 4.000.000 oljk, raztresenih v prostoru od 4800 hektarjev. Vsako drevo daje povprečno na leto okoli 1300 kg olja. Srednje dobra letina v Dalmaciji daje okoli pet milijonov kilogramov olja. Kraji v Črni gori, kjer rastejo oljke, zaostajajo glede proizvodnje olja daleč za Dalmacijo. Črna gora daje letno okoli 1.000.000 kg olja. Pred vojno se je proizvodilo v Črni gori nad 3.000.000 kg olja, od katerega se je izvozilo v inozemstvo okoli 350.000 kg. Naše olje je kvalitativno odlično, toda na naših tržiščih se ne prodaja v zadostni meri zato, ker naši konzumenti kupujejo predvsem olje, ki je brez vsake dišave.

V južni Srbiji se proizvaja olje večinoma iz makovega semena in sicer v breganškem, skopljskem, tikveškem in kumanovskem okrožju. Kvaliteta je dobra.

V Volvodini proizvajajo olje iz repnega semena. Imajo tudi več tovarn za predelavo in prisanje olja. Tovarne so v Vel. Bečkereku, Vrbasu, Kikindi in Somboru. Tudi na Hrvaškem in v Slavoniji se proizvaja olje iz repnega semena toda v manjši množini.

V Sloveniji se proizvaja laneno olje v zelo veliki množini, ki se izvaža v inozemstvo, kjer je na zelo dobrem glasu.

Merodajni industrijski krogi so prepričani, da se bo industrija z oljem v naši državi zelo razvila in da bo dosegla ve like uspehe.

g Češkoslovaška kupuje naš tobak. Naša monopolna uprava je sklenila s Češkoslovaško dogovor glede prodaje 200.000 kg makedonskega tobaka iz ljubljanske zaloge.

g Naš promet. Prometni minister dr. Dragutin Kojić je izjavil, da se bo njegov delovni program osredotočil v glavnem na izboljšanje in napredek našega prometa. Predvsem se morajo popraviti stare železniške proge, ki se med in po vojni sploh niso popravljale. To so večinoma proge, ki služijo že skoraj 50 let. Dolžina teh prog znaša okoli 900 km. Začete proge se morajo dovršiti in zgraditi se morajo še marskatere nove, ki naj bi jih zgradila privatna podjetja. Železniška uprava v posameznih pokrajinah se mora zenačiti.

g Jesenski setev. Izgledi za jesensko setev v naši državi so zelo dobri. V Srbiji je posejana 75% večja površina kakor lani na Hrvaškem 25%, v Bosni 20. V Bački 10%. V Sloveniji in Dalmaciji pa je ostala posejana površina ista. Do sedaj je bilo povsod dovolj potrebne vlage.

g Uvoz vinske trte. Generalna direkcija carin je izdala stroge naredbe carinarnicam da opreščajo uvoz vinske trte v našo državo vseh državnih in občinskih dajatev. Odobrenje za svoboden uvoz vinske trte daje samo ministrstvo za poljedelstvo. Uvoz vinske trte, ki ne uspeva pri nas, ni dovoljen.

g Produkcija fosforja. V naši državi je več tovarn za vžigalice, ki upražajo fosfor. Ker so pri nas dane možnosti, za proizvodnjo fosforja v Srbiji in Bosni, namerava trgovsko ministrstvo ob priliki podelitve koncesij za izkoriščanje vodnih sil podeliti tudi eno koncesijo za ustanovitev tvornice za predelavo fosforja. Uvoz fosforja v našo državo znaša letno do 15.000 kg.

g Zadruga v naši državi. V naši državi je 5000 raznih zadrug s 60.000 člani. Polovica zadrug pripada zvezi zemljoradnikov, ostale pa so kreditne in produktivne zadruga.

g Nova tovarna vagonov. Ministrstvo za trgovino in industrijo je dovolilo subotički tovarni »Ferrum« zgraditev tovarne za izdelovanje in popraviljanje vagonov v Novem Sadu. To bo četrta tovarna vagonov v naši državi.

g Trgovina z jajci. Minuli teden so plačevali za izvozno blago povprečno po 2.55 Din komad. Zaključki so bili razmeroma majhni, ker se pričakuje znižanje cen.

g Šola za optične potrebščine. Ministrstvo za trgovino in industrijo je odobrilo ustanovitev šole za privatne in vojaške optične potrebščine.

g Vzorčni velesej v Beogradu. Poletje se vrši v Beogradu prvi vzorčni velesej.

g Produkcija alkohola. V naši državi je 7 velikih in 70 manjših alkoholnih tovarn, ki producirajo skupno 270.000 hl. Alkohol se producira večinoma iz koruze, krompirja in sladkorne pese. Največ tovarn je na Hrvaškem. Večji del produkcije se porabi doma.

g Število koz v naši državi je znašalo lani 1.681.219 komadov v letu 1922 pa 1.728.408.

g Tovarne za margarino. Neki nemški konzorcij tovarn za margarino namerava zgraditi v naši državi več tovarn. Največja tovarna za margarino naj bi bila v Sloveniji.

g Prvo kmetijsko šolo v Črni gori ustanovi generalno ravnateljstvo državnih posestev v Topolovcu pri Barju, ki je bil prej last črnogorskega kralja Nikite.

g Carinski dohodki so lani znašali 1.698.554.309 Din napram 1.143.434.878 Din v letu 1922.

g Francoski frank. Finančna komisija francoske zbornice je sprejela vse vladine odredbe glede sanacije franka. Hitri ukrepi vlade in parlamenta bodo gotovo zopet okrepili francosko valuto.

g Nemška marka. Odbor izvedencev namerava temejito proučiti stanje nemških železnic, katerih dohodke bo uporabil za stabilizacijo marke.

g Trgovinska pogodba med Češkoslovaško in Italijo je bila podpisana 20. t. m. v Rimu.

g Lanska žetev v Bolgarski. Lani so pridelali v Bolgarski 1.324.150 ton žita napram 1.102.500 tonam v l. 1922. Pred vojno je izvozila Bolgarska okoli ene četrtine žita. Sladkorne repe so pridelali lani 35.000 vagonov.

g Draginja na Poljskem se je tekom prvih dveh tednov tega meseca povečala za 103.65%.

»Radikalni Glasnik« je glasilo vseh onih, ki služijo resnici, iščejo pravico in ljubijo svoj narod.

Zanimivosti.

Kako se doseže visoka starost?

Kot posebni ponos moderne higijene je smatrati napredek, da se je posrečilo dodati človeški življenjski dobi precejšno število let in s tem podaljšati naše življenje. »Povprečni« človek živi danes 10 do 15 let več, kot pa njegov stari oče. Toda ta statistika zanima posameznika samo v toliko, če ima kot povprečni človek sam zase tudi izgled, da si lahko podaljša življenje. V to svrhu je potreben gotov trening, ki ga predlaga neki angleški zdravnik v svojem »navodilu« kako postanemo stari 70 let. Njegova izvajanja gredo iz stališča statistike poklicev, ki povdarjajo pri gotovih poklicih dolgo življenje. Med tiste, ki lahko gojijo nado, da postanejo Metuzalemi, prištevajo duhovnike, vrtnarje, izdelovalce mila, sploh vse, ki se veliko gibljejo v prosti naravi in se ukvarjajo z lažjim delom. Ti srečni imajo 50 odstotkov več izgleda si podaljšati življenje in doseči visoko starost; 50 odstotkov manj izgleda pa livarji cina, kovinski delavci, prodalci življenjskih potrebščin, krošnjariji in drugi. Najbolj važna za dolgo življenje je dobra konstitucija. Ta pa ne leži v velikosti ali pa v obsegu dotične osebnosti. Popolnoma nepravilno so pred kratkim znamenovali debeluhe v Ameriki za »smrtne kandidate«. »Debeli ljudje«, pravi dotični zdravnik, »imajo po mojem mnenju ravno toliko izgleda si podaljšati življenje, kot pa suhi. Če pa mož ali žena v svojih srednjih letih nenadoma odebela, ne izhaja to debelost iz telesne konstitucije, ampak je samo znak slabega kroženja krvi. Taka debelost je navadno v zvezi s kratko sapo in splošno zaspanostjo. Toda celo v takih slučajih nam ni treba črno gledati v bodočnost. Če taki ljudje skrbijo, da si s telovadbo razširijo prsni koš in dovajajo krvi več kisika, postanejo v velikih slučajih lahko zopet suhi, kot so bili poprej. Potem lahko zopet upajo, da si ohranijo dolgo življenje. Pomikanje telesnih vaj je pri ženskah bolj pogosto kot pri moških. Ako bi bila telesna delavnost predpogoja dolgega življenja, potem bi imeli veliko več vdovcev, kot pa vdov. Toda v tem slučaju je ravno narobe. Možje živijo povprečno manj časa kot pa ženske, ker so bolj izpostavljeni življenjskim nevarnostim. Leta 1922 je umrlo na Angleškem na 1000 moških 13, žensk pa samo 11. Iz tega vzroka živijo tudi poročene žene dalj časa kot pa neporočene. Zakon in materinstvo skriva posebno nevarnost, ki so pa vsi zdravniki umetnosti manjše, kot so bile v prejšnjih časih. Omožena žena, ki živi večinoma doma med štirimi stenami, je manj izpostavljena prehlajenju in drugim zlom, ki jih nudi življenje v boju za obstoj. Oženjen mož ima sicer več boje z življenjem kot pa samec, toda prednosti zakona prekašajo vse slabe posledice, ki jih ima vsled življenjskih naporov. Žena in družina mu dajejo vedno novo vzpodbudo, da porabi svoje moči; in to pomore veliko k dolgemu življenju.

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.

Urednik: Ivan Podražal.

Odg. urednik: Ivo Kisovec.

Tiska »Zvezna tiskarna«.

Nov Sherlock Holmesov doživljaj. A. Conan Doyle: Hudičeva noga.

(Iz angleščine prevedel P. V. B.)

Kadarkoli sem hotel javit znamenit dogodek ali zanimiv doživljaj iz časa mojega intimnega prijateljstva z g. Sherlockom Holmesom, sem zadel na velike ovire, kajti silno je sovražil javnost. Ta temačni in cinični duh se je vedno z grozo odvrčal od ploskanja množice.

Zato sem se silno začudil, ko sem prošil torkel prejel od njega telegram — kadar je le mogoče, namreč pošilja telegrame mesto pisem — ki se je glasil: »Zakaj ne bi napisal strašne cornwalliske afere, najbolj grozne v mojem življenju?« Predno da drugi telegram ne predlči prvega, hočem naglo poiskati v svojih zapiskih natančne beležke o tej zadevi in jih razložiti svojim čitateljem.

Stvar se je dogodila pred nekaj leti spomlad. Krepko Holmesovo telo je bilo radi preutrudljivosti in neprestanega dela tako izmučeno, da mu je meseca marca doktor Moore Agar iz ulice Harley Street (ki je imel priliko, da so ga predstavili znamenitemu detektivu v dramatskih okoliščinah, ki jih bom še enkrat popisal), zapovedal, da mora imeti popoln mir in prenehati z vsakim delovanjem, ako se hoče ogniti katastrofi. In tako sva se znašla, on in jaz, početkom krasnega letnega časa v mali naselbini poleg poldrškega zaliva, na zadnjem koncu cornwalliskega polotoka.

Izreden kraj, ki se je ravno skladal s slabo voljo mojega bolnika. Mala pobeljena hiša je stala na zelenem rtiču. Z okna sva videla na temni polkrog Mounts Bay, ki je bila vedno smetna past za jadralce s svojimi vrstami črnih skal in čeri, na katere je butalo valovje in kjer se je pogubilo toliko mornarjev. Če veje veter od severa, je ta zaliv v zavetju in vabi ladjo, ki beži pred neurjem, da se umakne v njegovo mirno vodovje; a gorje, če se veter zasuje in začne pihati od jugo-zapada: ladja se iztrga sidru in vihar jo vrže med pečevje, kjer se razbije sredi peconega se valovja. Pametni mornar se umika tem pogubonosnim krajem.

Z morske strani dežela ne kaže ničesar privlačnega. Na valoviti rjavi pustinji se dviga tu in tam zvonik in kaže mesto stare vasi. Povsod se nahajajo sledovi zginulega naroda, ki je pastil za spomin čudne kamnite spomenike, griče, v katerih se nahaja mrliški pepel, in čudne jarke, priče predzgodovinskih bojev. Misterij je temačna privlačnost tega kraja, kjer plava duša pozabljenih narodov v ozračju, sta ugajala mojemu prijatelju, ki je posvetil velik del svojega časa dolгим izletom in samotnemu premišljevanju v pustinji. Razen tega ga je začel zanimati stari cornwalliski jezik. Našel je v njem sorodnost s Kaldejskim in menil, da prihaja od Feničanov, ki so trgovali na bregu s kositrom. Nenadoma sva pa bila v mojo veliko nejevoljo in njegovo očito veselje iztrgana iz najinega mirnega življenja in vržena v vrtnec dogodkov, ki niso razburjali samo Cornwallis, temveč ves zapad Anglije. Precejšno število mojih čitateljev se bo morda spominjalo še dogodka, ki so ga takrat imenovali »strašno dramo v Cornwallisu« in o katerem je imel londonski tisk zelo nejasne pojme. Mnogo let je že tega. Danes pa hočem odkriti resnico v tej nerazumljivi zadevi.

Dejal sem že, da so po tej deželi raztresene vasice, ki jih javljajo cerkveni stolpi. Ena najvažnejših, z imenom Tredannick Wartha, je ležala okoli stare, z mahom

obrasle cerkve in imela je kakih avesto prebivalcev. Župnijski vikar, gospod Roundhay, se je hvalil, da se spozna v starinoslovju in tako se je Holmes seznanil z njim. Povabili naju je na čaj in tu sva tudi spoznala nekega gospoda Mortimerja Tregeunis, kateremu je dal dve sobi v svoji hiši, s čimur si je povečal svoje skromne dohodke. Bil je razen tega samec in ker je tako imel preveliko stanovanje, mu je ta ureditev osebno ugajala, čeprav ni imel nič skupnega s svojim najemnikom, ki je bil rjav in suh in nosil naočnike in bil tako sključen, da je bil skoraj grbast. Spominjam se, da je med najinim obiskom, medtem ko se je vikar živahno zagovarjal, gospod Mortimer Tregeunis žalostno molčal in s svojimi raztresenimi očmi menda premišljeval vse kaj drugega.

V torek 16. marca sva Holmes in jaz ravnokar končala svoj zajutrek in kadila, ko sta vikar in g. Tregeunis nenadoma vstopila v najin mali salon.

— Mr. Holmes, je dejal Roundhay z razburjenim glasom, po noči se je dogodilo nekaj tragičnega. To je najneverjetnejši, najizrednejši dogodek. Previdnost Božja vas je privedla sem, kajti razen vas ni nikogar v Angliji, ki bi nam mogel pomagati.

Nisem ravno s preprijaznim pogledom meril prišleca, toda Holmes je potegnil pipo iz ust in se vzravnil na sedežu, kot star lovski pes, ki začuje rog. Z roko je pokazal kanapé in oba obiskovalca sta se vsedla. G. Mortimer Tregeunis se je bolje obvladal kot clergyman, toda roke so se mu tudi tresle in oči so mu žarele. Bil je razburjen kot vikar.

— Ali hočete vi govoriti, je dejal svojemu spremljevalcu, ali pa imate radiši, da jaz govorim?

Holmes se je umešal.

— Za karkoli že gre, ker ste vi morali razkriti stvar in je vikar obveščen le iz druge roke, je morda boljše, da govorite vi.

Ogledal sem si oba možaka: clergymanova toaleta je kazala, kako se je bil naglo oblekel, med tem ko je bila najemnikova korektna. Presenečenja, ki sta ga kazala vsled enostavne dedukcije mojega prijatelja, me je zelo zabavalo.

— Jaz mislim, da je najbolje, je dejal vikar, če govorim najprej sam; potem se pa lahko odločite, ali boste poslušali potankosti, ki vam jih more dati g. Tregeunis, ali pa se bomo radiši podali na lice mesta te nerazumljive drame. Vedite torej, da je naš prijatelj prebil večerajnji večer s svojima dvema bratoma, Owenom in Georgesom, in s svojo sestro Brendo v njih hiši v Tredannick Wartha, poleg starega križa, ki se dviga visoko nad planjavo. Zapustil jih je okrog desete ure v jedilnici. Sedeli so okoli mize, bili so zdravi, prav dobre volje in kvartali. Danes zjutraj je zgodaj ustal, kot po navadi, in se je sprehajal pred zajutrekom v smeri proti Tredannick Wartha. Naenkrat pa se je doktor Richards pripeljal za njim in mu povedal, da ga nujno kličejo. Naravno, da je g. Mortimer Tregeunis takoj odšel z doktorjem. Strašen pogled ga je čakal. Njegova dva brata in sestra so še vedno sedeli okoli mize na istih mestih, kjer jih je bil zapustil prejšnji dan. Karte so ležale raztresene pred njimi in sveče so bile dogorele do svečnikov. Toda sestra je ležala sklonjena v svojem naslonjaču in je bila mrtva, oba brata sta pa poleg nje kričala, se smejala in prepevala, bila sta blazna.

Vsi trije, oba brata in mrtva sestra, so imeli na obrazu izraz groze, njih poteze so bile od strahu naravnost spačene. V hiši je bila samo še ena oseba, gospa Porter, stara kuharica in guvernantka: izrazila se je, da je celo noč izborna spala in je ni bil motil nikak ropot. Ukradenega ni bilo ničesar, v neredu pa tudi prav nič. Nemogoče si je predstavljati, kaj je tako strašno preplašilo žensko, da je od groze umrla in dva krepka možaka, da sta zblaznela. Tak je v kratkem povedan ta položaj, Mr. Holmes. Če nam ga pomagata razjasniti, boste storili veliko delo.

Če sem si domišljjal, da sem zadovoljil Holmesa z mirom, ki sva ga bila prišla iskat sem, je bilo samo treba, da sem ga za trenutek pogledal, in spoznati sem mogel na njegovem resnem obličju in namršnenih obrvih, da je bil ves moj up zaman. Molčal je za trenutek, izgubljen v misli na čudno dramo, ki je ravnokar prekinila najin mir.

— Premišljati hočem, je dejal slednjič. Na videz se mi stvar dozdeva precej izredna. Ali ste bili tam, g. Roundhay?

— Ne, g. Holmes, ne. Vem samo to, kar mi je povedal g. Tregeunis pri svoji vrnitvi. Šla sva takoj k vam, da vas vprašava za svet.

— Kako daleč je do hiše, kjer se je to zgodilo?

— Podali se bomo vsi skupaj tja. Toda najprej vam moram staviti nekaj vprašani, g. Mortimer Tregeunis.

Do sedaj je bil g. Tregeunis molčal. Nisem pa prezrl, da je bila njegova razburjenost, čeprav jo je brzdal, mnogo večja, kot vikarjeva. Bil je bled in upadlega lica in preplašeno je strmel v mojega prijatelja. Njegove roke so krčevito stiskale druga drugo, njegove blede ustnice so se tresle med pripovedovanjem o strašni nesreči, ki je zadela njegovo rodbino. Iz njegovih oči je odsevala groza, ki jo je bil videl.

— Sprašujte me, kar mi je drago, g. Holmes. Zadeva mi je mučna, toda odgovarjal bom odkrito.

— Pripovedujte mi o večerajšnjem večeru.

— Kot vam je že povedal vikar, sem bil večerjal skupaj s svojci. Po končani večerji je moj starejši brat Georges predlagal partijo whista. Ura je bila devet. Ob četrti na enajst sem ustal in odšel. Zapustil sem jih v jedilnici, sedeče okoli mize, vse silno vesele.

— Kdo vas je vedel nazaj.

— Nihče. Gospa Porter je že bila šla spat, šel sem torej sam do vrat in jih zaprl za seboj. Okno jedilnice je bilo zaprto, toda zastonja še niso bili izpustili doli. To jutro ni bilo nič spremenjeno pri vratih niti pri oknu. Nikakega povoda nimam, da bi sumil, da se je kak tujec bil splazil v hišo, in vendar sta bila moja dva brata še vedno na istem mestu blazna vsled groze, glava mrtve Brende pa je slonela na ročaju naslonjača. To je bil pogled, ki ga ne bom pozabil nikoli, kakor dolgo bom živel.

— Stvari, ki jih tu razlagate, so v resnici zelo čudne, je dejal Holmes. Vrag mora imeti svoje prste vmes, da, sam vrag! Kaj se je moglo dogoditi v tej sobi, da sta moja dva brata zblaznela? Ali je mogel človeški vpliv imeti ta uspeh?

— Če pri tej stvari niso bili udeleženi ljudje, potem tudi jaz ne bom ničesar mogel storiti, je odvrnil Holmes. Treba je pa najprej poskusiti, da se razloži zadeva naravnim putem, predno pridemo do te teorije. Kar se pa tiče vaše osebe, g. Tregeunis, menim, da niste bili v preveč dobrih odnosih s svojo rodbino, ker ste živeli ločeni od nje.

Dalje sledi.

SPLOŠNA KNJIŽNICA

Št. 1.	I. Albreht: Ranjena gruda, povest, broš.	Din 12	vez.	Din 17
2.	R. Murnik: Na Bledu, povest	16	"	22
3.	I. Rozman: Testament, ljudska drama	12	"	17
4.	C. Golar: Poletno klasje, izbr. pesmi	20	"	26
5.	F. Milčinski: Fridolin Žolna, humor.	8	"	13
6.	Dr. Lavo Čermelj: Boškovičev nauk,	16	"	23
7.	Utva: Andersenove pripovedke,	12	"	17
8.	Gaboriau: Akt št. 113, roman	22	"	28
9.	Fr. Veber: Problemi sodobne filozofije	24	"	30
10.	I. Albreht: Andrej Ternouc, povest	6	"	11
11.	P. Golia: Peterčkove poslednje sanje	12	"	17
12.	Fr. Milčinski: Mogočni prstan, nar. prav.	12	"	17
13.	V. M. Garšin: Nadežna Nikolajevna, pov.	10	"	15
15.	E. in I. Goncourt: Renée Mauperin, rom.	15	"	21

Cene se razumejo brez poštne.

ZVEZNA KNJIGARNA - Ljubljana, Marijin trg 8 in po vseh knjigarnah.

Jadranska banka, a. d. Beograd

Delniška glavnica: Din 60,000.000 — Rezerva Din 32,515.000 —

Podružnice:

Bled
Cavtat
Celje
Dubrovnik
Ercegnovi
Jelsa

Jesenice
Korčula
Kotor
Kranj
Ljubljana
Maribor

Metković
Prevalje
Sarajevo
Split
Sibenik
Zagreb

Amerikanski oddelek.

Naslov za brzojave: JADRANSKA.

Afilirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wlen, Zadar.

FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82. New-York City.

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

Praktična darila

so čevlji z znamko

Prodaja v Ljubljani:
Breg št. 20
Aleksandrova c. 1
Prešernova ulica
Seljak

Na deželi
v vsaki
večji trgo-
vini s čevlji!

Na veliko razpošilja tovarna

Peter Kozina & Ko.
Tržič — Gorenjsko

!!! Ceniki na zahtevo brezplačno !!!

Prvorazredni moderni brzo-pisalni stroj.

STOEWER ↓ RECORD

Vrhunec finomehanike.

Zastopstvo Lud. Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica šte. 6/1.

Najcenejši

pisalni stroji

stari ali novi

v mehanični delavnici

Ludvik Baraga, Ljubljana,

Selenburgova ul. 6/1.

Pisarniške potrebščine!

Brzo - brzo

na vlak v Celje v veletrgovino
R. Stermecki, kjer kupite letos

sukno

za moške in volneno za žen-
ske obleke, parhent, belo, pi-
sano in rujevo platne, kakor
tudi vso drugo manufakturno robo po čudovito
nizkih cenah. V lastnem interesu se vsakemu pri-
poroča, da enkrat poskusi kupiti v veletrgovini

R. STERMECKI, CELJE.

Trgovci engros-cene.

Zvezna tiskarna in knjigarna

Wolfova ul. 1 v Ljubljani Marijin trg 8

Izdeluje vsakovrstne
tiskovine, knjige, bro-
šure, poslovne knjige,
bloke, note, tabele,
vstopnice, razgled-
nice, naročilne knji-
žice, lično, hitro in
po konkurenčnih
cenah

Moderna knjigoveznica.